

MMM:n kysely kunnaneläinlääkäreille liikkuvien eläinlääkäripalvelujen toteuttamisesta

Kyselyyn vastasi 77 kunnaneläinlääkäriä tai ko. palveluita kunnalle tarjoava eläinlääkäriä, joista suurin osa 83,1 %; 64/77) tarjoaa liikkuvia eläinlääkäripalveluja arkisin joka päivä. Seitsemän vastaajaa (9,1 %) tarjoaa ko. palveluja vain osan päivistä tai osan ajasta ja viisi vastaajaa (6,5 %) toimii satunnaisesti kunnaneläinlääkäriin sijaisena.

Praktiikan määrä ja päivystystiheys

Joka päivä praktiikkaa tekevistä suurin osa (81,3 %, n=52) tekee 2-4 arkipäivystystä kuukaudessa; joillekin (10,9 %, n=7) arkipäivystyksiä on yli 4 kertaa kuukaudessa, lopuilla 2 kertaa tai vähemmän kuukaudessa. Osa-aikaisesti praktiikka tekevistä kaikki (100 %, n=7) tekevät 2-4 arkipäivystystä kuukaudessa, kun taas satunnaisesti sijaistavista (n=5), kaikki tekivät arkipäivystyksiä 1-2 krt/kk tai harvemmin.

Viikonloppu- tai pyhäpäivän päivystyksiä on tyypillisimmin 1-2 kuukaudessa (47,4 % vastaajista, n=36). Toisaalta 29,0 % (n=22) vastaajista kertoi päivystävänsä alle 1 pvä ja 21,1 % (n=16) 2-4 pvä/kk. Osa-aikaisesti praktiikka tekevistä kolme (42,9 %) tekee 2-4 arkipäivystystä kuukaudessa, samoin kolme (42,9 %) tekee vähemmän kuin yhden viikonloppu- tai pyhäpäivän päivystyksen kuukaudessa. Vain yksi osa-aikainen eläinlääkäri tekee > 4 viikonloppu- tai pyhäpäivän päivystystä kuukaudessa. Myös satunnaisesti sijaistavat tekevät vähemmän viikonloppu- tai pyhäpäivän päivystyksiä.

Taulukko 1. Erilaisia työaikoja tekevien eläinlääkärien päivystystiheydet arkisin ja pyhäpäivinä tai viikonloppuina, % vastaajista.

	Vakituinen (n=64)	Osa-aikainen / osapäiväinen (n=7)	Satunnaisesti sijaistava (n=5)	Kaikki (n=76)
Arkipäivystys lkm/kk				
> 4	10,9	0,0	0,0	9,2
2-4	81,3	100,0	0,0	77,6
1-2	4,7	0,0	80,0	9,2
< 1	3,1	0,0	20,0	4,0
viikonloppu- tai pyhäpäivän päivystys pvä/kk				
> 4	1,6	14,3	0	2,6
2-4	20,3	42,9	0	21,1
1-2	51,6	0	60,0	47,4
< 1	26,6	42,9	40,0	29,0

Sijaistukset ja virantäyttö

Yli kahden viikon tiedossa oleviin poissaoloihin on viimeisen kahden vuoden aikana palkattu pääasiassa sijainen (94,8 % vastaajista, n=73), "muut tuuraavat" on vaihtoehtona puolella vastaajista (50,6 %, n=39); näistä kumpikin vaihtoehto on käytössä samaten lähes puolella (45,5 %, n=35). Neljä vastaajaa (5,2 %) ilmoitti, että heillä vaihtoehtona on vain se, että muut tuuraavat, puolet (49,4 %, n= 38) ilmoitti että vain sijainen on vaihtoehto pitkäaikaisissa poissaoloissa.

Lyhyemmissä poissaoloissa (< 2 vko) tyypillisemmin muut kunnaneläinlääkärit sijaistavat poissaolijaa (88,0 %, n= 67), ulkopuolinen sijainen oli vaihtoehtona 70,1 % (n=47) vastaajista. Molemmat vaihtoehdot olivat myös usein käytössä, 50,0 % (n=38). Sijaisen palkkaaminen ei ole vaihtoehto 38,1 % (n=29) vastaajista, ja vain 11,8 % (n=9) vastaajaa kertoi, että sijaisen palkkaaminen on ainoa pääasiallinen tapa hoitaa eläinlääkäripalvelut lyhyen poissaolon aikana.

Sijaisen saaminen ei ole aina itsestään selvää

Vastaajista 38,7 % (n=29) kertoi, että sijainen löytyy aina tai yleensä tarvittaessa, mutta 55,8 % (n=43) totesi, että sijainen on löytynyt joskus mutta ei tarpeeksi usein. Viisi vastaajaa (6,5 %) kertoi, että sijaista ei ole löytynyt koskaan tai vain harvoin. Kaikkien vastaajien kunnissa on ollut tarvetta sijaiselle viimeisen kahden vuoden aikana.

Virat on täytetty nopeasti yli puolissa tapauksista (52,0 %, n=40), viiveellä paikka on täytetty 23,4 % (n=18) tapauksista. Kuuden vastaajan kunnassa (7,8 %) paikka ei ole täytetty tai se on pitänyt laittaa useasti uudestaan haettavaksi. Joka kuudennen vastaajan (16,9 %, n=13) kunnassa ei ole ollut virkaa auki viimeisen kahden vuoden aikana.

Puolet vastaajista (50,6 %; 39/77) oli jättänyt sijaisten saantiin ja virkojen täyttöön liittyvän avoimen kommentin. Suurimassa osassa vastauksista kerrottiin (22/39; 56,4 % vastanneista), että sijaisten saamisessa on ongelmia. Kolme vastaajaa mainitsi, että virkojen täytössä ei ole ollut ongelmaa, mutta näidenkin vastaajien alueella sijaisten saaminen oli ollut haastavaa. Neljä vastaajaa kertoi, että myös virkojen täytössä on ollut ongelmia, eikä virkoihin ole ollut hakijoita (2 x Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa) Samaten neljä vastaajaa kertoi, että kesälle 2020 ei ole saatu yhtään sijaista (2 x Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa)

Käyntien määrät, kestot ja diagnoosit

Keskimäärin vastaajat ilmoittivat tehneensä 32,9 käyntiä tarkastelujakson aikana. Ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa sisältyi 14,5 käyntiin ja arki-aikaista sairaanhoitoa tehtiin 16,3 käynnillä. Arki-iltoina käytiin keskimäärin 2,8:ssa, viikonloppuisin tai pyhäpäivinä 4,2:ssa ja yöaikaan 1,4 pitopaikassa. (Taulukko 2)

Taulukko 2a. Liikkuvan eläinlääkärihoidon käynnit tarkastelujakson aikana (käynnit yhteensä, ennaltaehkäisevä terveydenhuolto ja sairaskäynnit).

	Käyntien lkm jaksolla		Ennalta-ehkäisevää th sisältävät käynnit		Sairaskäyntien lkm arki*	
	ka**	mediaani (sd**; min-max)	ka**	mediaani (sd, min-max)	ka**	mediaani (sd, min-max)
Vakituinen (n=64)	34,3	31 (22,6; 1-113)	16,2	11 (15,4; 0-81)	17,9	15,5 (15,2; 0-80)
Osa-aikainen (n=7)	24,0	21 (15,6; 7-49)	9,9	8 (7,8; 1-23)	7,3	6 (4,3; 2-13)
Satunnaisesti sijaistava (n=4)	26,5	12,5 (34,0; 4-77)	2,4	0 (4,8; 0-11)	6,5	1 (11,7; 0-24)
Kaikki yht (n=75)	32,9	30 (22,6; 1-113)	14,5	9 (14,9; 0-81)	16,3	13 (14,8; 0-80)

* arki: arkipäivät ma-pe klo 8-16

** ka = keskiarvo, sd = keskihajonta

Taulukko 2b. Liikkuvan eläinlääkärihoidon käynnit tarkastelujakson aikana (käyntien lukumäärät arki-iltaisain sekä pitopaikkojen lukumäärät viikonloppuna ja yöllä).

	Käyntien lkm arki-ilta*		Pitopaikkojen lkm vkonloppu		Pitopaikkojen lkm yö	
	ka**	mediaani (sd**; min-max)	ka**	mediaani (sd**; min-max)	ka**	mediaani (sd**; min-max)
Vakituinen (n=64)	2,8	2 (2,7; 0-12)	4,0	3 (3,5; 0-15)	1,4	1,0 (1,7; 0-8)
Osa-aikainen (n=7)	2,3	1,0 (2,8; 0-8)	5,0	4 (4,4; 0-11)	1,0	1,0 (1,0; 0-3)
Satunnaisesti sijaistava (n=4)	3,3	3,5 (3,2; 0-6)	6,0	4,5 (6,4; 0-15)	1,8	3,5 (2,1; 0-4)
Kaikki yht (n=75)	2,8	2,0 (2,7; 0-12)	4,2	3,5 (3,8; 0-15)	1,4	1,0 (1,7; 0-8)

* arki-ilta: ma-to 16-22;

vkonloppu: pe-ilta tai pyhäpäivän aatto klo 16-22, vkonloppupäivä tai pyhäpäivä 8-22;

yö: kaikki päivät klo 22-8

Arkisin sairaskäynnit matkoineen kestivät yleisimmin alle tunnin per käynti (60,5 % vastaajista). Ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa sisältävät käynnit kestivät tyypillisesti pidempään; 46,6 % vastaajista kertoi käyttävänsä niihin 2-3 tuntia aikaa ja varsin huomattava osa (27,4 %) yli kolme tuntia. Myös päivystyskäynnit olivat tyypillisesti pidempiä kuin arkiaikaiset sairaskäynnit (2- 3 tuntia 54,2 % vastaajista). (Taulukko 3)

Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon käyntejä tehtiin eniten lypsylehmätiloille, keskimäärin 9,2 käyntiä tarkasteluajalla vastaajaa kohden (vastaajat joiden käyntimäärä oli >0). Seuraavaksi yleisin käyntikohde oli hevostila (5,8 käyntiä) ja vasikat (3,7 käyntiä per vastaaja). Emolehmätilalla ja yhdistelmäsiikalassa tehtiin 2,1 käyntiä, hiehoilla 2,0 käyntiä, lihakarjassa 1,8 käyntiä, emakkosikaloissa 1,6 käyntiä ja lihasikalassa 1,3 käyntiä. Lammastiloilla tehtiin 1,3 käyntiä ja vuohitiloilla 1 käyntiä. Siipikarjatiloiilla ei raportoitu käyntejä millekään tuotantosuunnalle tarkastelujakson aikana.

Taulukko 3. Arkipäivän, ennaltaehkäisevän ja päivystyksen käyntien kesto keskimäärin, % vastaajista.

	Vakituinen	Osa-aikainen / osapäiväinen	Satunnaisesti sijaistava	Kaikki
Sairaskäyntien kesto arki*				
alle 1 tunti	62,50	57,14	40,00	60,53
2-3	29,69	14,29	40,00	28,95
1-2	0,0	28,57	0,0	2,63
yli 3 tuntia	7,81	0,0	20,00	7,89
Ennalta-ehkäisevää th sis. käynnit, kesto				
alle yksi tunti	0,0	0,0	25,00	1,37
1-2	24,19	28,57	25,00	24,66
2-3	48,39	42,86	25,00	46,58
yli 3 tuntia	27,42	28,57	25,00	27,40
Päivystyskäyntien kesto				
alle 1 tunti	3,28	0,0	0,0	2,78
1-2	18,03	42,86	0,0	19,44
2-3	50,82	57,14	100,00	54,17
yli 3 tuntia	27,87	0,0	0,0	23,61

Eläinlääkäreiltä tiedusteltiin eri vuorokaudenaikoina yleisimpiä hoidettuja diagnooseja. Arkisin tehtyjä diagnooseja luetteli 72 vastaajaa, ja yleisimmät diagnoosit olivat lehmän poikimahalvaus (75 % vastaajista;

54/72), lehmän utaretulehdus (66,7 %; 48/72), erilaiset lehmien steriliteettihoidot (38,9 %; 28/72), hevosen ähky (29,7 %; 21/72), vasikoiden nupoutus (22,2, %; 16/72) sekä lehmien poikimavaikeudet (22,2 %; 16/72). Poikimahalvaus oli yleisin diagnoosi myös arki-iltaisin, viikonloppuna tai öisin tehdyllä käynnillä (69,0 -77,6 % vastaajista), hevosen ähky oli arkiajan ulkopuolella yleisempi diagnoosi kuin utaretulehdus. Nautojen poikimavaikeusdiagnooseja tuli erityisesti viikonloppuisin useammin kuin arkena. Yöaikaan merkittävimmät diagnoosit olivat poikimahalvaus ja hevosen ähky. (Taulukko 4)

Taulukko 4. Kunkin diagnoosin maininneiden osuus vastaajista ilmoitettuna ajankohtana, %.

Diagnoosi	Arkisin	Arki-ilta	Viikonloppu	Yö
Poikimahalvaus (na)	75,0	69,0	77,6	69,0
Utaretulehdus (na)	66,7	31,0	37,9	4,8
Steriliteettihoidot (na)	38,9	3,4	8,6	0
Ähky (he)	29,7	34,5	43,1	35,7
Poikimavaikeus (na)	22,2	22,4	34,5	14,3
Nupoutus (na)	22,2	0	0	0

Muita eläinlajeja vastaajat ilmoittivat hoitaneensa arkisin seuraavasti: poro 3 vastaajaa, koira tai kissa 2, vuohi tai lammas 2 ja sika 1 vastaajaa (prosentteina poro 4,2 %, koira tai kissa 2,8 %, vuohi tai lammas 2,8 %, sika 1,4 % vastaajista). Arki-iltaisin ei ollut muista eläinlajeista yhtään maininta, viikonloputta yksi vastaaja oli hoitanut koira tai kissaa, samoin yöaikaan.

Vapaamuotoiset kommentit eläinlääkäripalveluista: 27 vastaajaa (35,1 %) jätti kommentin. Kuusi vastaajaa totesi, että sairasmatkat ovat liian pitkiä alueella ja ajamiseen menee liikaa aikaa (Pirkanmaa x 2, Etelä-Savo x 2, Pohjois-Savo, Keski-Suomi) Kolme vastaajaa kertoi, että päivystäminen sinänsä kuormittaa, tai aiheuttaa ongelmia palautumiseen, jolloin arkipraktiikkakin on raskasta. Liikkuvien eläinlääkäripalvelujen ja päivystyksen järjestäminen muuten kuin yksityisesti koettiin välttämättömäksi eläinsuojelun ja eläintautien vastustuksen turvaamiseksi (kolme vastausta).

TAULUKOITA

Vastaajien määrät maakunnittain

Maakunta	Vastaajien lkm	%
1 = Uusimaa	4	5,3 %
2 = Varsinais-Suomi	6	7,9 %
3 = Satakunta	6	7,9 %
4 = Häme	3	4,0 %
5 = Pirkanmaa	8	10,5 %
6 = Päijät-Häme	1	1,3 %
7 = Kymenlaakso	2	2,6 %
8 = Etelä-Karjala	2	2,6 %
9 = Etelä-Savo	4	5,3 %
10 = Pohjois-Savo	7	9,2 %
11 = Pohjois-Karjala	4	5,3 %
12 = Keski-Suomi	6	7,9 %
13 = Etelä-Pohjanmaa	4	5,3 %
14 = Pohjamaa	2	2,6 %
15 = Keski-Pohjanmaa	1	1,3 %
16 = Pohjois-Pohjanmaa	9	11,8 %
17 = Kainuu	3	4,0 %
18 = Lappi	4	5,3 %